

Upravičenost trditve, da je starostno zavarovanje, ki ga uvaja nova uredba s 1. septembrom letošnjega leta, zgolj zametek zavarovanja, je po vsem navedenem jasna sama po sebi.

Po orisu teh preskromnih začetkov starostnega zavarovanja pri nas ne bo odveč, če zaradi primerjave na kratko pregledamo, kaj so dosegli glede starostnega zavarovanja delavci češkoslovaške republike. (Podatki po: Internationale Rundschau der Arbeit, Genève, sept. 1936.)

V češkoslovaški republiki velja starostno zavarovanje že od 1. 1926. Zavarovanje je obvezno za vse delavce, ki so zaposleni na podlagi službene ali vajeniške pogodbe. L. 1935. je imelo starostno zavarovanje 1,692.100 zavarovancev. Krog upravičencev, ki imajo pravico do podpor starostnega zavarovanja pa je — če prištejemo še družinske člane — mnogo širši in obsega tri in pol milijona delavcev. Do konca maja 1936 je izplačalo zavarovanje 221.000 rent, in sicer 136.560 invalidnin, 29.853 starostnih, 25.000 vdovskih in 29.500 sirotinskih rent. Do lanskega leta je izplačalo starostno zavarovanje skupno 871,800.000 Kč, in sicer 633,600.000 za invalidnine, 120,200.000 za starostne rente in 118,000.000 Kč za rente preostalim svojcem.

Višina mesečne rente znaša povprečno od 111 do 158 Kč. Poleg tega plačuje zavarovanje novo poročenim članom premijo 400—600 Kč ter je na ta način izplačalo do maja 1936 že za 144 milijonov premij.

Starostno zavarovanje izdaja ogromne vsote tudi za pobijanje »ljudskih bolezni« kakor so jetika, revmatizem, bolezni prebavnih organov in krvnega obtoka, ki vse povzročajo večjo ali manjšo invalidnost. V ta namen je izdalo zavarovanje do maja 1936 že 234 milijonov Kč.

Zaradi velikega števila zavarovancev je finančno stanje tega zavarovanja nad vse zadovoljivo. Milijardo in 167 milijonov Kč je zavarovanje vložilo v državne papirje, 970 milijonov Kč je vložilo v javna dela, občinam je posodilo 789 milijonov Kč; od te vsote je bilo porabljenih 217 milijonov za zidanje novih bolnišnic in kanaliziranje, 388 milijonov pa v prometu, za električne in vodovodne napeljave. V hipotečna posojila je vložilo zavarovanje 611 milijonov Kč, 143 milijonov posojil pa je bilo odobrenih za zidanje družinskih stanovanj. Za izboljšanje poljedelstva je izdalo zavarovanje 170 milijonov, posojila za pospeševanje obrti pa dosežajo vsoto 276 milijonov Kč.

Takšno vелеvažno zdravstveno, socialno in gospodarsko funkcijo vrši starostno zavarovanje v demokratični češkoslovaški republiki. Pri nas pa gospodarski krogi že pri tako skromnih začetkih, kakor jih uvaja zgoraj opisana uredba, zaženejo krik, češ da takih bremen ne morejo nositi; in odgovorni krogi se temu pritisku uklonijo, kar najbolj dokazuje skromnost uredbe same. Ko si namreč pridobi starostno zavarovanje zadostno finančno podlago, postane glavni posojevalec cenениh kreditov, kar skuša seveda na vsak način prepričati finančni kapital, ki daje posojila na oderuške obresti. Proti le-temu so pa naše vlade brez moči.

Primer češkoslovaškega in našega starostnega zavarovanja jasno govori o pomenu demokracije.

Vito Kraigher

MOTIVI IN UTRINKI

Non adorantes, sed militantes

Če živiš med lažjo, ki se ti v življenju vsak hip prikazuje v tisočerihih podobah, in če veš, da je to čisto gola posvetna laž, ne čutiš gomazenja po hrbtu. Kadar pa je ravnanje z ljudmi le krinka, ki prikriva laž v zaščiti idealov, dva tisoč let človeštvu svetih, za katere so že globoki, nesebični verniki kri prelivali, tedaj ne moreš pojmiti odgovornosti ljudi, ki so resnico

onečastili in takó izmaličili ljudem oznanjevano njeno podobo. — Non adorantes, sed militantes! Te stvarnosti, ki je danes že snela svojo krinko, sem se zavedel, ko sem prelistaval 4. in 5. številko »Vzajemnosti«, revije za duhovnike, ki bi najostreje morala zavračati laž dnevnega tiska, saj govori neposredno Njegovim namestnikom.

Pavel Slapar priobčuje in nadaljuje v 4., 5. št. študijo »O komunizmu na Slovenskem«, ki jo je razčlenil na več delov. Prvi hip prisoja človek Slaparju bistro opazovanje, odkrito priznavanje dejstev in dobro voljo, da bi z veliko odgovornostjo pred vestjo posvetil v socialne nazore. Razočaran pa se kmalu obrneš od duhovne revščine — ali nameravane? — ki se v tem članku razodeva. Vprašuješ se, kako je mogoče dejstva tako potvarjati, se na tak lahkomišljen način igrati z vsemi dognanji v filozofiji? Še eno vprašanje se vzbuja. Kakšen nivó ustvarja pisatelj s tako plehkim pisanjem med dušnimi pastirji in zakaj? Odgovor je le eden: Non adorantes, sed militantes. Vendar se je Slaparju posrečilo — ali se mu je ukradlo? — postaviti jasno razliko med onimi, ki so že našli rešitev in med onimi, ki jo še iščejo. Tako-le pravi: »Kristjan tudi ve, da ostane na tem svetu nujno veliko vprašanj nerešenih. Svet na tej zemlji za kristjana ni izključen in rešitve premnogih nerešenih vprašanj se podaljšujejo v onostranstvo. To je prav za prav resignacija nad tem svetom, a je nazadnje edina prava premoč, ki temelji na božjem razodetju«. Razlika je med nami in njegovimi določno postavljena, toda Slapar se ne vprašanje, zakaj se svet ne ustavi, in si morajo ljudje po vseh socialnih in notranjih človeških zakonih iskati resnice in tudi pravice? Slapar je tudi zamižal pred dejstvom, da premnogi in premnogi, ki jim je tako razodetje podeljeno, niso v perečih življenjskih vprašanjih resignirali na ta svet, ampak se ga prav krepko oprijeli. Pavel Slapar moli vsak dan: et ne nos inducas in tentationem. Dnevna molitev ga vendar ni obvarovala, da ne bi v svojih razmotrivanjih podlegel izkušnji, potvarjati resnico. Ko je v svojo razpravo za lase privlekel traktat o »Lj. Zvonu«, karakterizira revijo z brezprimerno površnostjo. »Lj. Zvon« je revija, odprta vsem svobodoumnim idealističnim in materialističnim nazorom, borcem za dosegljivo človeško in spoznavno resnico. »Lj. Zvon« do Slaparja ni poznal krilatice »kulturni boljševizem«. Stavek, da je v »Lj. Zvonu« prenehala literarna kritika, oziroma prešla v »tendenčno-nazorno«, je napisan iz hotenega nepoznavanja revije in je le spričo Slaparjeve lahkomišljene površnosti umljiv. Ali je n. pr. v Slaparjevem članku le en stavek, ki bi ne bil tendenčno-nazoren? Videti je, da imamo zopet opraviti s človekom, ki v »najvišjem imenu« premetava resnico kakor otep slame. Ko pa je Slapar zapisal »dela se skrivaj in podtalno«, se v svojem pokvarjenem občutju ni niti zavedel dalekosežnosti svoje trditve. Nič ne de, s tem stavkom se Slapar uvršča na moderen način med žlahtne sorodnike: Tomaža Hrena, Jerana, Pavška in druge, ki so lomastili po slovenski kulturi. Sotrudniki »Lj. Zvona« so se že marsikdaj drznili tudi bolečo resnico v narodnem življenju jasno in brez preračunanega namigavanja povedati kljub vsej preteči jim nevarnosti, ko je Slapar še molčal. Zato jih tudi Slaparjeva pavšalna namigavanja ne vznemirjajo, in čeprav rešitve premnogih »vprašanj« ne prenašajo v onostranstvo. Resnice tudi militantes ne zatró.

Njegov napad se je izvršil v času, ko so laiki-kristjani v »Domu in svetu« pokazali, da so možje vesti in velikega poštenja in so storili dejanja, ki jih moramo, čeprav po nazorih ločeni, prištevati med pogumna kulturna dejanja za ozdravljenje človeške in narodne sredine in priznavati, da jim je že delal krivico, kdor tega od njih ni pričakoval.

Pavel Slapar, ki spada med militantes, bi vzroke, ki po njegovih mislih pripravljajo pot satanovemu carstvu, drugače tolmačil, če bi se bil zamislil

v pisanje lastne revije, kjer n. pr. piše Jože Pogačnik: »v običajni stiski, v kakršni so revni ubožci, smo po nauku katoliške morale pod malim grehom dolžni dajati vsaj nekaterim od svojih odvišnih dobrin (prejetih po božji previdnosti)«. — »Dolžnost od odvišnega imetka vsaj sem ter tja nekaj dajati za katoliški tisk je resnična v vesti obvezujoča dolžnost, ki veže vsakogar pod velikim smrtnim grehom.« Po katoliški morali — tako razlaga isti pisatelj — pa je le tedaj verniku pod smrtnim grehom zapovedano ubožcem od odvišnih dobrin dajati, kadar bi ta ali oni ubožec lahko storil smrtni greh zaradi pomanjkanja teh darov. Če bi se bil Slapar poglobil v te stavke, bi se zavedel, kako na široko pušča odprta vrata nerešenim vprašanjem. Ozreti bi se mu bilo treba samo v nekatere podeželske hranilnice, kjer visi v blagajni slika Srca Jezusovega, in pregledati, kako se zaračunavajo obresti, in poslušati jecljajoče tožbe vernikov o dvoje vrstah katoličanov. Odprl naj bi zemljiško knjigo Ljubljane in bi videl, da se je samo v mestu cerkvena posest v dveh letih popetorila. Potem bi se zavedel, zakaj prenaša stvarna vprašanja v onostranstvo. Naša vest je pretenka, da bi mogli sprejeti socialno pravico njegovega razodetja.

Slapar oznanja razliko med božjim kraljestvom na zemlji in satanovim carstvom. Priznavamo Slaparju in nikoli nismo drugače trdili, da je popolnost na tem svetu res relativen pojem. Toda vprašujemo se: Katera vzgoja je dostojanstvu človečnosti bližja (relativno), ali ona, kjer milijoni uče spoštovati pesnika-genija, ali tam, kjer šolska mladina pred poslopjem z napisom »Scuola Dante Alighieri« namesto pouka vežba in krvoločno napenja peteline na lesenih puškah? Če bi bil Pavel Slapar vse to premislil in se vsaj v sanjah zavedel usode svojega naroda, potem bi spoznal, da se način njegovega pisanja ne loči od pisanja posvetnih imperialistov. Non adorantes, sed militantes!

»Zares si tudi ti izmed njih, saj te tudi tvoja govorica izdaja« (Ev. sv. Mateja 26. 73—74).

Moderni dušni pastir Poteko Pankracij piše v isti reviji o potrebi duhovnikov-specialistov, kakršen je Slapar: »Ti specialisti za praktično dušno pastirstvo bi z moderno dušno pastirsko literaturo, pridigami, katehezami i. t. d., kar najbolj opremili nas navadne dušne pastirje, takó da bi v borbi s satanovo armado modernega brezverstva tako rekoč imel vsak izmed nas v roki najmodernejšo strojnico, ne pa zastarele abesinske puške«. Če pomislimo, da je papežev legat s posebno svečanostjo blagoslavljal moderne strojnice v Asmari, je jezik, s katerim izražajo sedaj dušni pastirji svoje ideje, prezgovorna priča za naše spoznanje: Non adorantes, sed militantes!

Juš Kozak

Popravek. V prejšnji (3.-4.) številki, str. 129, drugi odstavek: »Anton Rafael Mengs, čudežni otrok, ... je v špansko slikarstvo uvedel umetnika, ki je takoj zapustil stare, izhojene steze in začel slikati novo življenje. L. 1775. je namreč stopil v službo pri Mengsu Franciscu de Goya ...«